

INGLIZ TILIDAGI MAQOLLARNING SAYQALLANISHI

Jurayev Nurbek Djumanazarovich

*Qarshi davlat universiteti, Xorijiy tillar fakulteti,
Ingliz tili va adabiyoti kafedrasida kata o‘qituvchisi*

E-mail: nurbekjurayev6363@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada ingliz tilidagi maqollarning aql-idrok va madaniy tajribaga asoslangan donolik hamda haqiqatni ifodalovchi ixcham, an’anaviy hikmatligi tasvirlanadi. Ular uzoq vaqtdan beri insoniy muloqotning bir qismi bo‘lib, ko‘pincha ijtimoiy qadriyatlar, me’yorlar va avlodlarning umumiy donoligini aks ettiradi. Ingliz tilida maqollar tarixiy voqealar, madaniy o‘zgarishlar va tilning o‘zi evolyutsiyasi natijasida shakllangan sezilarli o‘zgarishlarga duch keldi. Ushbu maqola ingliz maqollarining sayqallanishi, ularning moslashuvi va zamonaviy jamiyatdagi ahamiyatini o‘rganadi.

Kalit so‘zlar: maqol, nutq, milliy, xalq, ma’no, ta’rif, so‘z, mavzu, til.

Annotation: The article describes the concise, traditional wisdom of English proverbs that express wisdom and truth based on common sense and cultural experience. They have long been a part of human communication and often reflect social values, norms, and the collective wisdom of generations. In English, proverbs have undergone significant changes as a result of historical events, cultural changes, and the evolution of the language itself. Further, the evolution of English proverbs, their adaptations, and their importance in modern society are discussed.

Key words: proverb, speech, national, nation, meaning, definition, word, theme, language.

Аннотация: В статье описывается лаконичная, традиционная мудрость английских пословиц, которые выражают мудрость и истину, основанные на здравом смысле и культурном опыте. Они давно стали частью человеческого общения и часто отражают социальные ценности, нормы и коллективную мудрость поколений. В английском языке пословицы претерпели значительные изменения в результате исторических событий, культурных изменений и эволюции самого языка. Далее обсуждается эволюция английских пословиц, их адаптация и их значение в современном обществе.

Ключевые слова: пословица, речь, национальный, народ, смысл, описание, слово, тема, язык.

Ingliz maqollarining ildizi qadimgi va o‘rta ingliz tiliga borib taqaladi, ular anglo-sakson an’analari, norman istilolari va hatto lotin va yunoncha

matnlarni o‘z ichiga olgan ta’svirining aralashmasidan paydo bo‘lgan. Maqollarning eng qadimgi to‘plamlari o‘rta asrlarda, ko‘pincha diniy kontekstda tuzilgan. Misol uchun, “A bird in the hand is worth two in the bush” (Qo‘ldagi qush butadagi ikki qushga arziydi) potensialdan ko‘ra ishonchning muhimligini ta’kidlaydi.

Tilning rivojlanishi bilan maqollarning tabiati ham o‘zgarib bordi. Uyg‘onish davri klassik adabiyot va falsafaga yana qiziqish uyg‘otdi, bu lotin va yunon asarlaridan olingan yangi maqollarning kiritilishiga olib keldi. Uilyam Shekspir va Jon Milton kabi shaxslar o‘z asarlariga maqollarni kiritib, ularning ta’sirini oshirib, madaniy ongga chuqurroq singdirdilar.

Maqollar tabiatan moslashuvchan bo‘lib, ko‘pincha ular qo‘llanilayotgan madaniy kontekstni aks ettiradi. Ingliz tilida so‘zlashadigan dunyoda turli mintaqalar va jamoalar umumiy maqollarning o‘ziga xos variantlariga ega. Misol uchun, “Out of sight, out of mind” (Ko‘zdan uzoqda, aqldan tashqarida) [1] iborasida o‘xshash his-tuyg‘ularni ifodalovchi, ammo turli xil so‘zlar yoki tasvirlar bilan mahalliy o‘zgarishlarni topish mumkin. Bunday moslashuvlar mintaqaviy qadriyatlar va ijtimoiy me’yorlar haqidagi tushunchalarni ochib berishi mumkin.

Bundan tashqari, ingliz tilining globallasuvi boshqa madaniyatlardan ko‘plab ta’sirlarni keltirib chiqardi. Ingliz tili butun dunyo bo‘ylab tarqalar ekan, ko‘pincha turli tillar va an’analardan olingan maqollar tarjima qilinadi va o‘zlashtiriladi. Ushbu o‘zaro almashinish mahalliy va global istiqbollarni aks ettiruvchi boy global maqollarni yaratadi. Misol uchun, ispan maqolining “El que mucho abarca, poco aprieta” tarjimasini “Kimki juda ko‘p narsani tushunsa, oz narsaga ega bo‘ladi” deb tarjima qilingan bo‘lib, diqqat markazining muhimligini ta’kidlaydi - bu barcha madaniyatlarda aks-sado beradigan tushuncha.

Maqollarning o‘zgarishida til taraqqiyoti ham hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Jamiyat o‘zgarigan sari biz ishlatadigan so‘z va iboralar ham o‘zgarib boradi. Ko‘pgina an’anaviy maqollar zamonaviy qadriyatlar va turmush tarzini aks ettirish uchun zamonaviylashtirilgan. Misol uchun, “Hamma hunarning sohibi, hech kimning ustasi” degan maqol yanada ijobiy talqinga aylandi: “Hamma hunarning sohibi, ba’zilarning ustasi” bugungi tez sur’atlar bilan rivojlanayotgan dunyoda ko‘p qirralilikni yanada nozikroq tushunishni taklif qiladi.

Qolaversa, texnologiya va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishi yosh avlodda aks-sado beradigan yangi maqollarni tug’dirdi. Hozirgi soat sayin

rivojlanib taraqqiy etayotgan maqollar haqiqiylik va o‘zini-o‘zi taqdim etishga bo‘lgan zamonaviy munosabatlarni qamrab oladi. Ushbu yangi maqollar nafaqat zamonaviy voqelikni aks ettiribgina qolmay, balki maqollarning ijtimoiy normalarning o‘zgarishiga qarab qanday rivojlanishda davom etishini ham ko‘rsatadi.

Maqollarni o‘zgartirishda modernizatsiya bilan bir qatorda hazil va kinoya ko‘zga ko‘ringan xususiyatga aylandi. Ko‘pgina an’anaviy so‘zlar hazil yoki istehzoli xabarlarini yetkazish uchun moslashtirilgan, ko‘pincha ularning asl ma’nosini buzadi. Misol uchun, “The early bird catches the worm” (Erta qush qurti ushlaydi) degan klassik maqol o‘ynoqi tarzda “The early bird is tired” (Erta qush charchagan)ga aylantirilishi mumkin, bu erta uyg‘onish bosimiga nisbatan zamonaviyroq nuqtai nazarni aks ettiradi.[2]

Maqollarni majoziy tarzda qayta tasavvur qilish til foydalanuvchilarining ijodkorligini ta’kidlab, tilning turg‘un emasligini eslatib turadi; u moslashuvchan va dinamikdir. Hazil orqali odamlar an’anaviy donolikka qarshi chiqishlari va ijtimoiy rivoyatlarni o‘zgartirishlari mumkin, bu esa maqollarni zamonaviy auditoriya uchun yanada qulayroq va dolzarb qiladi.

Maqollarda sodir bo‘lgan o‘zgarishlarga qaramay, hamon muloqot uchun kuchli vosita bo‘lib qolmoqda. Ular murakkab g‘oyalarni oddiy, esda qolarli iboralar bilan qamrab oladi, bu ularni baham ko‘rish va tushunishni osonlashtiradi. Hozirgi shiddatli ma’lumot almashinuvi bilan ajralib turadigan asrda maqollar donolik va tajribani qabul qilinadigan maslahatlarga aylantirish vositasi bo‘lib xizmat qilishi mumkin. [3]

Bundan tashqari, ong, aqliy salomatlik va o‘z-o‘zini qayta tiklanishi maqollarning dolzarbligini yana bir bor kuchaytirdi. “What does not kill you, makes you stronger” (Sizni o‘ldirmaydigan narsa sizni kuchliroq qiladi) kabi so‘zlar bugungi kontekstda chuqur aks sado beradi va qiyin paytlarda qulaylik va istiqbolni taklif qiladi. Ushbu so‘zlarning abadiy tabiati ularning tasodifiy suhbatlarda ham, jiddiy nutqlarda ham davom etishini ta’minlaydi.

Ingliz tilidagi maqollarning o‘zgarishi til va madaniyatning dinamik xususiyatidan dalolat beradi. Maqollar tarixiy ildizidan tortib, hozirgi zamonga moslashuvigacha jamiyat qadriyatlarini, madaniy o‘zgarishlar va rivojlanayotgan insoniyat tajribasini aks ettiradi. Biz tobora murakkablashib borayotgan dunyoni kezib borar ekanmiz, bu asriy so‘zlar bizga yo‘l-yo‘riq, hazil va o‘tmishdoshlarimiz donoligi bilan bog‘liqlik hissini beradi. Shunday qilib, ularda o‘zgarishlar mumkin bo‘lsa-da, hayotimizni shakllantiradigan asosiy

haqiqat va tajribalar abadiy bo‘lib qolishini eslatib turadi. Maqollarni o‘zgarishini qabul qilar ekanmiz, biz ular ifodalagan insoniy tajribaning boyligini ham hurmat qilamiz va ularning donolikka yetaklashi bizning oldinga yo‘limizni yoritishda davom etishini ta’minlaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Norrick N.R. How Proverbs Mean: Semantic Studies in English Proverbs. – Berlin: Mouton, 1985. – 213 p.
2. Mieder V. Twisted Wisdom, Modern Anti Proverbs. – Vermont, 1998. – 396 p.
3. Бакиров П.У. Семантика и структура номинацентрических пословиц (на материале русского, узбекского и казахского языков). – Ташкент: Фан, 2006. – 298 с.